

Ethiek in business

De NBA-ledengroep Accountants in business startte dit jaar met een project over ethiek. Een onderdeel van het project is een verplichte training beroepsethiek.

TEKST LIEUWE KOOPMANS | BEELD SIMONE VAN ES

De kritiek op het accountantsberoep van de laatste tijd en het door de NBA gelanceerde Plan van Aanpak ging voor het grootste deel voorbij aan de accountants in business. Voor het bestuur van de NBA-ledengroep was er echter geen aanleiding om tevreden achterover te leunen. “Zelfreflectie is ook voor ons noodzakelijk”, stelde voorzitter Gabriel van de Luitgaarden in april van dit jaar op de jaarvergadering van de ledengroep. Hij benadrukte het belang van beroepsethiek in het dagelijks handelen van accountants in business en stelde voor om door educatie “bij de les te blijven”. De jaarvergadering was tevens de kick-off voor het project Ethiek in Business. In de afgelopen maanden zijn er rond dit project concrete stappen gezet. Er is een programmacommissie in het leven geroepen die inmiddels het eerste advies heeft gegeven: er moet een verplichte training beroepsethiek komen voor accountants in business. De invulling van de training (vorm, inhoud en frequentie) is op dit moment nog onderwerp van discussie.

WITTE VLEK

Verder worden dit najaar drie regiosessies over ethiek georganiseerd voor accountants in business. Hoogleraar financiële ethiek aan de Rijksuniversiteit Groningen Boudewijn de Bruin zal de bijeenkomsten leiden en

REGIOBIJEENKOMSTEN

De sessies onder leiding van Boudewijn de Bruin (van 18.00-21.00 uur) vinden plaats op:

- 27 oktober 2011 in Utrecht, Gertrudiskapel, Willemlantsoen 1c
- 8 november 2011 in Zwolle, Dominicanenklooster, Assendorperstraat 29
- 22 november 2011 in Den Bosch, Verkadefabriek, Boschdijkstraat 45

‘BIJ VEEL BEROEPSGROEPEN IS ONDERZOEK GEDAAN NAAR HUN ETHISCH HANDELEN. ACCOUNTANTS IN BUSINESS ZIJN OP DIT PUNT NOG EEN WITTE VLEK.’

is daarnaast lid van de programmacommissie. De Bruin vindt het ethiekproject van de NBA niet alleen voor de accountants zelf, maar ook voor hemzelf als wetenschapper interessant. “In de wetenschappelijke literatuur is bij veel beroepsgroepen onderzoek gedaan naar hun ethisch handelen in een bedrijfsomgeving. Accountants in business zijn op dit punt nog een witte vlek. Door met accountants in gesprek te gaan, krijg je zicht op specifieke ethische risico’s in hun beroepsgroep. Dit kun je bijvoorbeeld weer gebruiken om de training over ethiek te kunnen toespitsen op de vragen die er leven.”

‘SLACK’

In het beperkte onderzoek naar accountants in business dat wel is gedaan, worden volgens De Bruin praktijksituaties genoemd waar de beroepsgroep regelmatig mee te maken heeft. Een voorbeeld is de extra ruimte (slack) die vaak in begrotingen wordt gecreëerd. Die ruimte biedt het management mogelijkheden om het soms wat rustiger aan te doen.

De Bruin: “Wanneer een accountant in business bij het opstellen van de begroting slack signaleert, moet hij of zij zich afvragen of dat te verantwoorden is. Je kunt zo als accountant een rol spelen in de belangrijke beslissingen bij de begroting.”

WINSTCIJFER

Andere potentieel moeilijke situaties ontstaan door belangentegenstellingen tussen enerzijds de beroepsprofessie van accountants in business en anderzijds de

functie die ze in hun bedrijf vervullen. De Bruin geeft als voorbeeld een te positieve winstberekening. “Een mooi winstcijfer is in het belang van het management en de werknemers. Maar aandeelhouders willen vooral een adequaat beeld van een onderneming. Voor een accountant in business kan het moeilijk zijn om tegen de positieve belangen van stakeholders in te gaan.”

Andere problemen ontstaan doordat accountants in business onder druk van het management meewerken aan bijvoorbeeld verboden prijsafspraken of ander onethisch gedrag. Het is volgens De Bruin niet eenvoudig om te beslissen op welke manier je ermee om gaat: wel of niet signaleren, wel of niet het gesprek aangaan, wel of geen verzet.

VERTROUWENSPERSONEN

Het NIVRA heeft een college van vertrouwenspersonen. Registeraccountants kunnen overleggen met vertrouwenspersonen naar aanleiding van onder meer gerechtelijke procedures, negatieve publiciteit en gewetensnood. Voor accountants in business zijn twee vertrouwenspersonen: prof. dr. Jan Leenaars RA en Jaap ten Wolde RA (zie ook *Accountant*, juli/augustus 2011, pagina 24).

‘EEN CODE IS NIET HET EIND VAN HET VERHAAL. SOMMIGE DINGEN DOE JE GEWOON NIET EN ANDERE WEL.’

PLICHTEN

Een RA- of AA-titel brengt volgens De Bruin een bepaalde morele verantwoordelijkheid met zich mee. “De beroepsgroep van accountants bezit een monopolie van de overheid en daar staan specifieke verplichtingen tegenover. Accountants hebben daarom een gedragscode met regels over functioneren en cultuur.”

Een code is voor De Bruin niet het eind van het verhaal. Hij maakt een vergelijking met de beroepsgroep van artsen: “Sommige dingen doe je gewoon niet en andere weer wel. Een arts die op vakantie is, helpt gewoon een mens in nood. Ook accountants doen sommige dingen gewoon wel of niet. Een accountant is zorgvuldig met een begroting. Het vereist een sterk moreel karakter.”

ALGEMEEN GELDEND

Het ethiekproject voor de accountants in business van de NBA is bestemd voor alle leden. In loondienst of zzp'er, werkend bij een groot of klein bedrijf en van hoofd administratie tot controller of cfo. De groep is divers en dit roept de vraag op op welke manier met een

'BIJ DE VRAAG WANNEER IEMAND GEHOORZAAM IS, SPEELT DE FACTOR AUTORITEIT EEN BELANGRIJKE ROL MAAR OOK DE CONTEXT VAN DE HANDELINGEN.'

training alle 'gezindten' worden bereikt. De Bruin geeft aan dat praktijksituaties voor de verschillende groepen anders kunnen zijn, maar dat er thema's zijn die voor accountants in business algemeen gelden. Hij vindt dat een ethiektraining bijvoorbeeld moet ingaan op wat een RA- of AA-titel aan verplichtingen met zich mee brengt.

NIET ZWART-WIT

Verder zullen veel accountants herkennen dat de wereld niet zwart-wit is, stelt De Bruin. "Mensen zijn niet alleen maar goed of slecht en ook niet alleen maar goed of slecht in bepaalde omstandigheden. Accountants zitten in een dagelijkse modus van een bedrijf waar een cultuur is en waar het er op een bepaalde manier aan toe gaat. Het is dan goed voorstelbaar dat men ethiek en de morele motivatie vergeet, wanneer opdrachten van managers worden uitgevoerd. Op het werk zelf lijken de handelingen 'normaal' maar van een afstand kunnen mensen van zichzelf schrikken."

Het is volgens De Bruin erg zinvol om dit bij jezelf te ervaren. "Door de ervaring kunnen accountants zich bewust worden en kunnen ze patronen doorbreken."

ETHISCHE BRIL

De regiobijeenkomsten (zie kader) zullen een interactief karakter hebben, vertelt De Bruin. "Het aantal deelnemers is maximaal honderd en naast theorie en praktijkcases kunnen accountants met elkaar in discussie over ethische dilemma's. Zelf probeer ik door middel van prikkelende opmerkingen mensen aan het denken te zetten."

Een ethiekavond kan er volgens De Bruin voor zorgen dat accountants in business af en toe de ethische bril opzetten in hun werk. "Er komen veel ethische onderwerpen langs op een werkdag. Het is winst wanneer accountants in sommige gevallen meer informatie vragen of hoor en wederhoor toepassen." □

(advertentie)

SPANNING TUSSEN GEHOORZAAMHEID EN ETHIEK

Een bekend onderzoek begin jaren zestig van de Amerikaanse onderzoeker Stanley Milgram toonde aan dat mensen instructies van begeleiders/superieuren opvolgen, zelfs wanneer het om mishandeling gaat. Deelnemers aan het onderzoek moesten (fictieve) stroomstoten tot 450 volt toedienen aan een persoon in het geval van een fout antwoord op een vraag. Tweederde van de proefpersonen gaf schokken van 450 volt.

Boudewijn de Bruin stelt dat bij de vraag wanneer iemand gehoorzaam is, de factor **autoriteit** een belangrijke rol speelt maar dat ook de **context van de handelingen** relevant is. "Wanneer een omgeving er normaal uitziet en instructeurs normaal lijken, gaan mensen makkelijker in handelingen mee. Dit is eveneens zichtbaar in een bedrijfsomgeving."

Optimale samenwerking met de SnelStart Accountantsregeling

Vraag nu aan:
informatiepakket
inclusief gratis
6 maanden licentie

Meer informatie via www.snelstart.nl

of bel voor advies 0222 36 30 61

Ruim 50.000 cliënten en 2200 accountants- en administratiekantoren werken al met SnelStart.